

Ina Reić - Ercegovac
Tonća Jukić

SURADNIČKO UČENJE U RAZREDNOJ NASTAVI

Sažetak: Cilj ovog istraživanja bio je ispitati koliko često i u kojim nastavnim predmetima učitelji primjenjuju suradničko učenje te koje čimbenike percipiraju ograničavajućima u njegovoj primjeni. U istraživanju je sudjelovalo 50 učiteljica razredne nastave, a primijenjen je upitnik koji je konstruiran za potrebe ovog ispitivanja. Dobiveni rezultati upućuju na općenito nedostatnu primjenu suradničkog učenja kao i na njegovu različitu zastupljenost u pojedinim nastavnim predmetima. Nadalje, pokazalo se da od svih istraživanjem zahvaćenih čimbenika koji učitelje ograničavaju u primjeni suradničkog učenja, materijalni uvjeti rada predstavljaju najčešću prepreku za ostvarivanje rada u suradničkim skupinama.

Ključne riječi: suradničko učenje, razredna nastava, ograničenja primjene suradničkog učenja.

UVOD

Suvremeni pedagoški pristupi upućuju na nužnost stvaranja odgojno-obrazovnog sustava koji uvažava različitosti i individualne osobitosti svakog djeteta te teži djetetovom samoostvarenju i cjelovitom razvoju (Armstrong, 2006.; Gardner, 2005.; Starko, 2005.; Willis i Kindle Hodson, 2004.). Jedna od mogućnosti ostvarenja takvih zahtjeva je organizacija nastave kroz učenje u suradničkim skupinama. Razmatrajući više različitih definicija (Arends, 1991.; Cohen, 1994.; Johnson i sur., 1991.; Slavin, 1983.; Taylor, 1989.; Temple i sur., 1998.), može se zaključiti da je suradničko učenje određeno radom u malim, suradničkim skupinama sastavljenima od učenika različitih akademskih postignuća te po mogućnosti različitog spola i različitih rasa povezanih zajedničkim ciljem sa svrhom ovladavanja određenim akademskim sadržajem. Primjena tog suvremenog oblika rada zahtijeva osposobljenost kako učitelja tako i učenika (Cota Bekavac, 2002.; Bognar, 2006.; Klippert 2001.). Osposobljenost se učitelja pritom odnosi na njegovu razumijevanje različitih vrsta suradničkog učenja, važnosti ciljeva suradničke skupine i osobne odgovornosti učenika kao i na razumijevanje svoje uloge u tom procesu (Manning i Lucking, 1991.). Pored osobnoga osposobljavanja za primjenu suradničkoga učenja u nastavi, učitelj treba pripremiti i učenike za suradnju (Vik, 2001.) te im pokazati model učinkovite komunikacije (Cota Bekavac, 2002.; Smagorinsky i Fly, 1993.) kako bi razvijali vještine potrebne za suradničko učenje (King i Behnke, 2005.; Klippert, 2001.). Dobrom organizacijom suradničkoga učenja, učitelj može stvoriti takve uvjete u kojima će se razvijati kognitivni, konativni i psihomotorni

aspekt ličnosti svakoga djeteta. Naime, učeći u skupinama, učenici u suradnji s drugima izgrađuju znanja te razvijaju svoje intelektualne sposobnosti, sposobnosti rješavanja problema te kritičkog i kreativnog mišljenja. Interakcijama unutar skupine razvijaju konativne sposobnosti, izgrađuju emocije te formiraju svoje stavove. Postavljanjem konkretnih zadataka koje uključuju izvedbu praktičnog rada, učenicima se omogućuje razvoj spretnosti te psihomotornih vještina i sposobnosti. Radom u suradničkoj skupini imaju priliku učiti djelujući te istražujući i otkrivajući što su ujedno i uvjeti za razvoj njihovih kreativnih potencijala. S obzirom na niz navedenih te drugih prednosti koje suradničko učenje ima u nastavnom procesu (Cota Bekavac, 2002.; Johnson i sur., 1991.; King i Behnke, 2005.; Peko i sur., 2006.), a unatoč neujednačenosti kriterija vrednovanja kao jednom od glavnih nedostataka njegove primjene (Jukić, 2008.; King i Behnke, 2005.), suradničko učenje zasigurno jest i treba biti neizostavna sastavnica suvremene nastave. Ipak, u domaćoj literaturi nedostaje podataka o stvarnoj zastupljenosti suradničkog učenja u razrednoj nastavi kao i procjena učitelja o uvjetima koji im olakšavaju, odnosno otežavaju njegovu primjenu. Cilj je ovog istraživanja bio ispitati koliko često i u kojim nastavnim predmetima učitelji primjenjuju suradničko učenje te koje čimbenike percipiraju ograničavajućima u njegovoj primjeni.

METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA

Ispitanici

U istraživanju provedenom tijekom šk. god. 2007./2008. sudjelovalo je 50 učiteljica razredne nastave s područja Splitsko-dalmatinske županije. Struktura uzorka prikazana je u tablici 1.

Tablica 1. Struktura uzorka

<i>škole</i> \ <i>radno iskustvo</i>	<15 god.	16-30 god.	>30 god.	ukupno
gradske	8	15	5	28
seoske	10	7	5	22
ukupno	18	22	10	50

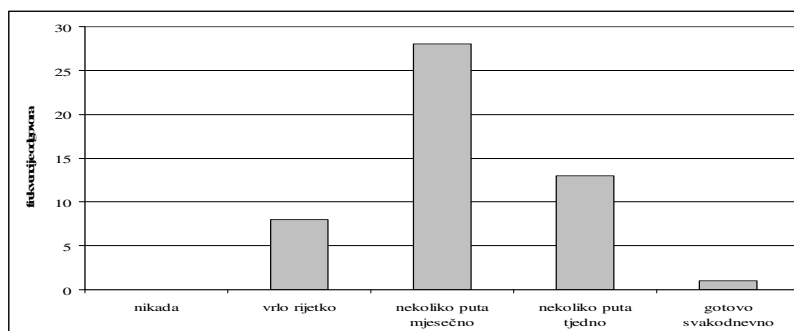
Instrument i postupak istraživanja

U svrhu ovog istraživanja konstruiran je upitnik kako bi se ispitalo koliko često učitelji razredne nastave primjenjuju suradničko učenje i na koje probleme pritom nailaze. Upitnik se sastojao od 3 cjeline te je sadržavao niz pitanja

zatvorenoga i jedno pitanje otvorenoga tipa. Prvim dijelom upitnika utvrđeni su struktura uzorka, uvjeti rada ispitanica te učestalost primjene suradničkoga učenja u njihovoj nastavi. Drugi dio upitnika sadržavao je pitanje otvorenog tipa gdje su učitelji imali mogućnost navesti razloge zbog kojih primjenjuju ili ne primjenjuju suradničko učenje, dok je u trećem dijelu upitnika bio ponuđen niz ograničavajućih čimbenika za primjenu suradničkog učenja, a od ispitanica se tražilo da na skali od 1 do 4, pri čemu je 1- *nikada*, 2 – *ponekad*, 3- *često* i 4 – *uvijek*, procijene koliko ih često ograničavaju u nastavi.

REZULTATI I RASPRAVA

Na slici 1 vidljivo je da većina učiteljica primjenjuje rad u suradničkim skupinama u svojoj nastavi nekoliko puta mjesečno što upućuje na nedostatnu zastupljenost tog suvremenog oblika rada.

Slika 1. Učestalost primjene suradničkog učenja u razrednoj nastavi

Naime, da bi rad u skupini uistinu imao obilježja suradničkog učenja, potrebno je s učenicima raditi na usvajanju vještina nužnih za suradnju (Klippert, 2001.) za što je potrebno dostatno vrijeme kao i redovito stvaranje prilika u kojima učenici mogu vježbati suradnju i usavršavati socijalne vještine.

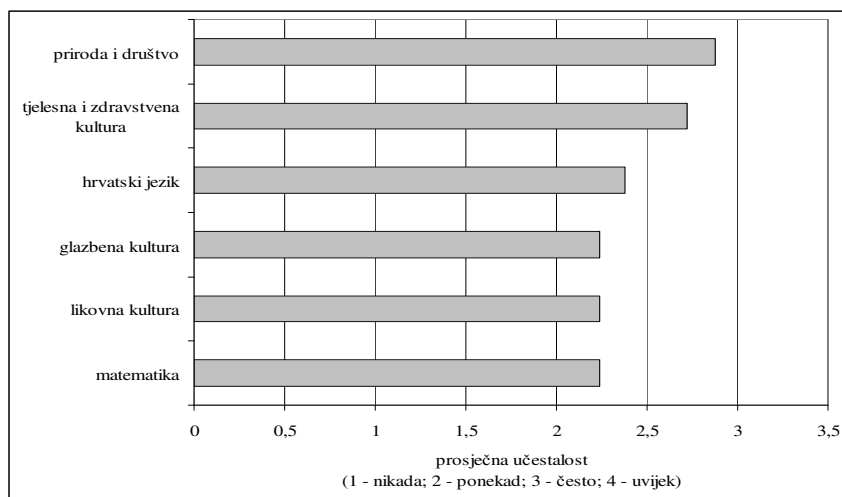
Tablica 2. Rezultati ANOVA i naknadnih analiza (Scheffe testovi) za utvrđivanje značajnosti razlika između primjene suradničkog učenja u različitim predmetima

nastavni predmeti	<i>F</i>	<i>df</i>	<i>p</i>		
	12,55	5/245	0,000*		
<i>Scheffe testovi</i>	matematika	priroda i društvo	likovna kultura	glazbena kultura	tjelesna i zdravstvena kultura
hrvatski jezik	0,906	0,002*	0,906	0,906	0,106
matematika		0,000*	1,00	1,00	0,003*
priroda i društvo			0,000*	0,000*	0,844

likovna kultura				1,00	0,003*
glazbena kultura					0,003*

*p<0,05

Analizom varijance utvrđeno je da se nastavni predmeti značajno razlikuju s obzirom na zastupljenost primjene suradničkoga učenja (tablica 2), a iz slike 2 je vidljivo da je ono najzastupljenije u nastavi *prirode i društva* te *tjelesne i zdravstvene kulture* između kojih ne postoji značajna razlika (tablica 2). Predmet priroda i društvo pruža različite mogućnosti za primjenu suradničkog učenja što se ogleda u njegovom cilju, a to je „doživjeti i osvijestiti složenost, raznolikost i međusobnu povezanost svih čimbenika koji djeluju u čovjekovu prirodnom i društvenom okružju, razvijati pravilan odnos prema ljudima i događajima, snošljivo i otvoreno prihvaćati različite stavove i mišljenja te poticati znatiželju za otkrivanjem pojava u prirodnoj i društvenoj zajednici“ (Nastavni plan i program za osnovnu školu, 2006.). Da bi se ostvario navedeni cilj, u nastavi prirode i društva trebalo bi postavljati istraživačke zadatke koji zahtijevaju kritičko i kreativno mišljenje, kao i suradnju i međusobno slušanje i uvažavanje učenika što se najbolje ostvaruje timskim radom i suradničkim učenjem. Ne iznenađuje stoga što učiteljice suradničko učenje najčešće primjenjuju upravo u nastavi tog predmeta.

Slika 2. Učestalost primjene suradničkog učenja po nastavnim predmetima

U nastavi predmeta *tjelesne i zdravstvene kulture* nastavni se sadržaji također mogu realizirati kroz suradničko učenje. Odgojne zadaće nastave tjelesne i zdravstvene kulture koje se ostvaruju provođenjem različitih igara i aktivnosti kroz timski rad i suradničko ponašanje, potiču djecu na pridržavanje pravila, poštovanje drugih učenika, svladavanje negativnih emocija te razvijanje odlučnosti i samopouzdanja (Nastavni plan i program za osnovnu školu, 2006.).

Suradničko učenje značajno se rjeđe primjenjuje u nastavi *likovne i glazbene kulture te matematike* (slika 2, tablica 2) što ne iznenađuje s obzirom da se u tim predmetima ni u Nastavnom planu i programu za osnovnu školu (2006.) ne ističe socijalna dimenzija nastave, već je naglasak na razvijanju sposobnosti za samostalan rad u matematici, odnosno razvijanju stvaralačkih sposobnosti i samoizražavanju kroz umjetnost u nastavi likovne i glazbene kulture.

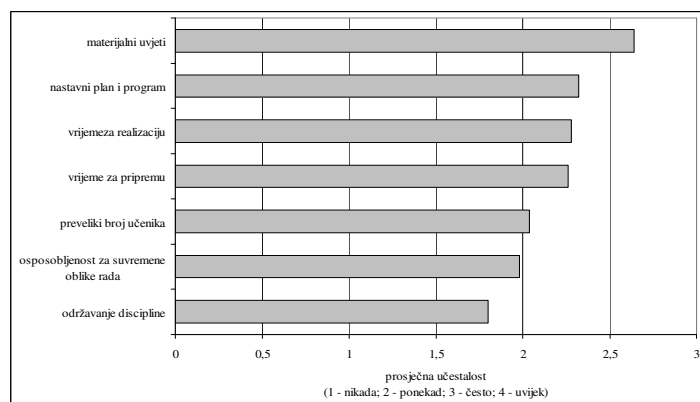
Uspoređujući učestalost primjene suradničkog učenja između seoskih i gradskih škola, pokazalo se da općenito nema razlike u njegovoj primjeni ($t=0,44$, $df=48$; $p>0,05$), međutim, analizirajući pojedine nastavne predmete, t-testovima je utvrđeno da učitelji iz seoskih škola značajno češće primjenjuju takav način rada u nastavi prirode i društva u odnosu na učitelje iz gradskih škola (tablica 3).

Tablica 3. Razlike u primjeni suradničkog učenja između seoskih i gradskih škola

<i>nastavni predmeti</i>	<i>t</i>	<i>df</i>	<i>p</i>
hrvatski jezik	-0,28	48	>0,05
matematika	-0,39	48	>0,05
priroda i društvo	-2,06	48	<0,05
likovna kultura	-0,31	48	>0,05
glazbena kultura	-0,28	48	>0,05
tjelesna i zdravstvena kultura	-1,35	48	>0,05

Ovakvi rezultati mogli su se i očekivati s obzirom na to da rad u seoskoj školi pruža više mogućnosti za istraživačku i terensku nastavu, različite oblike aktivnosti u prirodi te bolju dostupnost raznih izvora znanja. Navedeni uvjeti povoljniji su za organizaciju i provedbu učenja u suradničkim skupinama.

Ispitujući što učiteljice ograničava u primjeni suradničkog učenja (slika 3), pokazalo se da su najčešćim ograničavajućim čimbenikom procijenjeni materijalni uvjeti u kojima učitelji rade, a slijede ih nastavni plan i program te vrijeme potrebno za pripremu i provedbu takvog oblika rada. Učiteljice ponekad ograničava i preveliki broj učenika u razredu kao i osjećaj nedostatne osposobljenosti za primjenu suvremenih oblika rada, dok težu uspostavu discipline i njezino održavanje ispitanice najrjeđe doživljavaju kao ograničavajući čimbenik u primjeni suradničkog učenja.

Slika 3. Ograničenja u primjeni suradničkog učenja u razrednoj nastavi

Od svih ispitivanjem zahvaćenih ograničavajućih čimbenika za primjenu suradničkoga učenja, pokazalo se da su jedino materijalni uvjeti rada i vrijeme potrebno za pripremu nastave značajno povezani s učestalošću primjene suradničkog učenja (tablica 4). Upravo u tim aspektima rada stoga treba tražiti razloge zbog kojih učitelji relativno rijetko primjenjuju suradničko učenje u svom radu. Može se pretpostaviti da bi učitelji učestalije organizirali nastavu kroz rad u suradničkim skupinama kada bi imali bolje materijalne uvjete rada i više vremena za pripremu nastave. Ostali čimbenici za koje se pretpostavljalo da ograničavaju učitelje u primjeni suradničkog učenja, nisu se pokazali značajno povezanim s učestalošću njegove primjene.

Tablica 4. Korelacije između učestalosti i ograničavajućih čimbenika primjene suradničkog učenja

ograničenja suradničko učenje	materijalni uvjeti rada	vrijeme pripreme nastave	preveliki broj učenika	nastavni plan i program	vrijeme za provedbu nastave	održavanje discipline	osposobljenost za suvremenu nastavu
učestalost primjene	-0,28*	-0,37*	-0,27	-0,01	-0,17	0,09	-0,16

* $p < 0,05$

Analizirajući odnos učestalosti primjene suradničkog učenja u pojedinim nastavnim predmetima i čimbenika koji ograničavaju primjenu takvog oblika rada, dobivene su neke značajne korelacije prikazane u tablici 5. Pokazalo se da *veliki broj učenika* u razredu negativno korelira jedino s učestalošću primjene suradničkoga učenja u nastavi hrvatskoga jezika. Razlog tome treba tražiti u problemima vrjednovanja suradničkoga učenja budući da nastava hrvatskoga jezika zahtijeva govorno i pisano izražavanje svakog učenika pojedinačno te je teško sustavno pratiti pojedinačni napredak učenika u suradničkoj skupini. Ukoliko tome pridodamo i preveliki broj učenika u razredu, utoliko je primjena

suradničkog učenja u nastavi hrvatskoga jezika dodatno otežana. *Materijalni uvjeti rada* negativno su povezani s učestalošću primjene suradničkog učenja u dvama temeljnim predmetima. To naizgled iznenađuje jer je uvriježeno mišljenje da su hrvatski jezik i matematika predmeti koji, za razliku od ostalih, nemaju posebne zahtjeve po pitanju prostornih uvjeta, radnih materijala ili druge opreme. Može se stoga pretpostaviti da su učitelji upravo zbog nedostatka didaktičkog materijala i dodatnih sadržaja koji bi olakšali organizaciju suradničkog učenja, manje skloni primjeni takvog načina rada u nastavi hrvatskoga jezika i matematike. *Vrijeme za pripremu nastave* kao sljedeći ograničavajući čimbenik u primjeni suradničkog učenja, negativno je povezano s učestalošću njegove primjene u nastavi glazbene kulture. Predmet glazbena kultura neupitno svojim sadržajem pruža višestruke mogućnosti za suradničko učenje premda to nije eksplicitno izraženo u Nastavnom planu i programu (2006). Upravo stoga, u nedostatku razrađenih metodičkih uputa, osmišljavanje i priprema nastave glazbene kulture najvećim su dijelom prepuštene učiteljima pa učitelji koji nisu spremni odvojiti dodatno vrijeme za pripremu nastave, rjeđe primjenjuju rad u suradničkim skupinama. Nadalje, primjenu suradničkog učenja u glazbenoj kulturi također otežava i *održavanje discipline* u razredu koja se i u nastavi prirode i društva pokazala ograničavajućim čimbenikom za primjenu suradničkog učenja. Takvi rezultati mogu se pripisati sadržajima tih predmeta budući da su djeca u procesu učenja i fizički aktivna. Ta je aktivnost kod djece prisutna kako u provedbi eksperimenata i istraživanja u okviru prirode i društva tako i u pjevanju, sviranju i plesanju u okviru glazbene kulture. Ne iznenađuje dakle da učitelji koji imaju više poteškoća s uspostavom i održavanjem discipline u razredu, suradničko učenje rjeđe primjenjuju u nastavi navedenih predmeta. Učitelji koji percipiraju *nedostatnu osposobljenost za primjenu suvremenih oblika rada* ograničavajućim čimbenikom u primjeni suradničkoga učenja, manje su skloni takav oblik rada primijeniti u nastavi tjelesne i zdravstvene kulture što upućuje na važnost osposobljavanja učitelja za primjenu suradničkog učenja u predmetu tjelesne i zdravstvene kulture. Dodatnom edukacijom naime učitelji bi bili spremniji uključiti suradničko učenje u svoju nastavu što je neophodno za ostvarivanje odgojnih zadaća tog nastavnog predmeta. *Nastavni plan i program* kao ograničavajući čimbenik za primjenu suradničkog učenja jedini je pozitivno povezan s učestalošću primjene suradničkog učenja u nastavi likovne kulture. S obzirom na kontradiktornost takvog rezultata koji sugerira da učitelji koji percipiraju nastavni plan i program većim ograničenjem u primjeni suradničkog učenja više koriste taj oblik rada u nastavi likovne kulture, postoji potreba za daljnjim ispitivanjem navedenog odnosa s ciljem njegovog boljeg razumijevanja.

Tablica 5. Matrica korelacija nastavnih predmeta i čimbenika koji ograničavaju primjenu suradničkog učenja

<i>nastavni predmeti</i> <i>ograničavajući čimbenici</i>	hrvat-ski jezik	matematika	priroda i društvo	likovna kultura	glazbena kultura	tjelesna i zdrav. kultura
veliki broj učenika	-0,28*	-0,26	-0,19	0,24	-0,04	0,01
materijalni uvjeti rada	-0,34*	-0,34*	-0,01	-0,03	-0,21	-0,03
nastavni plan i program	0,00	-0,16	0,00	0,33*	0,01	-0,12
vrijeme za pripremu nastave	-0,25	-0,21	-0,02	-0,12	-0,37*	-0,22
vrijeme za provedbu nastave	-0,02	-0,08	-0,25	0,17	-0,19	-0,07
održavanje discipline	-0,09	0,02	-0,32*	-0,11	-0,32*	-0,21
osposobljenost za suvremenu nastavu	-0,16	-0,21	-0,06	0,05	-0,19	-0,43*

* $p < 0,05$

Ispitujući razloge zašto učitelji primjenjuju ili ne primjenjuju suradničko učenje u nastavi, učitelji su ponudili ukupno 152 odgovora od kojih je 141 naveden u prilog primjeni suradničkog učenja, a 11 je razloga kojima opravdavaju rijetku primjenu tog oblika rada iznoseći neke njegove nedostatke i ograničenja poput velikog broja učenika, materijalnih uvjeta rada te vremena potrebnog za pripremu i provedbu učenja u suradničkim skupinama. Analizirajući odgovore ispitanica o razlozima primjenjivanja suradničkog učenja, utvrđeno je 9 kategorija prikazanih u tablici 6.

U kategoriju *pozitivni međuljudski odnosi* uvršteni su odgovori ispitanica koji se odnose na razvijanje tolerancije i međusobnog uvažavanja, zajedništva i kolegijalnosti te razvoj socijalnih vještina kod učenika. Očito je da učiteljice prepoznaju suradničko učenje kao oblik rada primjeren upravo za stvaranje pozitivnih međuljudskih odnosa koji su pretpostavka uspješnog nastavnog procesa. Također, i jedan od ciljeva suvremenog odgojno-obrazovnog procesa je osposobljavanje mladih za život u demokratskom društvu za što je nužno kod djece poticati spremnost na prihvaćanje različitosti te poštivanje svakog pojedinca s njegovim osobitostima. Da bismo prihvatili i poštovali drugoga, nužan preduvjet je razumjeti i poštovati sebe te je *pozitivna slika o sebi* po učestalosti odgovora ispitanica sljedeći važan element u nastavnom procesu organiziranom kroz rad u suradničkim skupinama. Učiteljice su procijenile suradničko učenje kao pristup koji učenicima omogućuje izražavanje individualnih sposobnosti i sklonosti te razvijanje pozitivnih karakteristika ličnosti poput samopouzdanja, samostalnosti, samokontrole i odgovornosti.

Tablica 6. Razlozi primjenjivanja suradničkog učenja u razrednoj nastavi

<i>kategorije</i>	<i>primjeri odgovora</i>	<i>f</i>
pozitivni međuljudski odnosi	„Primjenjujem zbog veće povezanosti učenika.“ „Bolji učenici pomažu slabijima.“	33
pozitivna slika o sebi	„Učenici stječu samopouzdanje.“ „Učenici lakše iskazuju svoje individualne sklonosti.“	26
učinkovitost procesa učenja	„Uče se iskustvenom istraživačkom učenju.“ „Stječu kompetencije potrebne za daljnje obrazovanje i život općenito.“	25
razvoj komunikacijskih vještina	„Učenici obogaćuju svoj rječnik.“ „Uče se razgovarati, prezentirati.“	16
uključenost i aktivnost svih učenika	„I lošiji učenici mogu se aktivirati na njima dostupnim zadacima.“ „U rad su uključeni svi učenici bez obzira na razinu njihova znanja.“	14
pozitivan odnos prema učenju	„Stalno je prisutan veći interes za učenjem.“ „Rade s više pažnje, zadovoljstva, zanimanja.“	13
kritičko i kreativno mišljenje	„Uče se kritičnosti prema radu drugih, ali i samokritičnosti.“ „Potiče učenike na kreativnost.“	7
ugodno radno ozračje	„Radno ozračje je pozitivno.“ „Opuštenija je radna atmosfera.“	6
rasterećenje učitelja	„Ako dobro organiziramo rad u skupinama, rasterećujemo i sebe.“	1
	ukupno	141

Kao prednost suradničkoga učenja učiteljice navode i njegov doprinos *učinkovitosti procesa učenja* ističući da se primjenom takvog oblika rada lakše svladavaju nastavni sadržaji, bilo da se radi o stjecanju novoga bilo da je riječ o ponavljanju i usustavljanju već stečenoga znanja. Ispitanice naime smatraju da su znanja stečena radom u suradničkim skupinama trajnija i primjenjivija u svakodnevnom životu, a rezultate tako organiziranoga nastavnoga procesa procjenjuju kvalitetnijima u odnosu na tradicionalnu nastavu. Suvremeno određenje učenja udaljava se od njegova poimanja kao individualnoga procesa te se ono sve više sociokonstruktivistički shvaća kao proces izgrađivanja znanja u interakciji s drugima u kojem su neophodne vještine poput raspravljanja, dogovaranja, razmjene mišljenja i međusobnog aktivnog slušanja. Upravo navedene vještine ispitanice su istakle kao neke od prednosti suradničkog učenja, a svrstane su u kategoriju *razvoj komunikacijskih vještina*. *Uključenost i aktivnost svih učenika* sljedeća je kategorija po učestalosti odgovora ispitanica koje smatraju rad u suradničkim skupinama pogodnim za aktivno uključivanje svih

učenika u proces stjecanja znanja, a posebice za uključivanje učenika različitih razina znanja i postignuća koji si međusobno pomažu i motiviraju za rad. Ističući da djeca rado te s većim interesom, zadovoljstvom i motivacijom uče u suradničkim skupinama, učiteljice takav oblik rada prepoznaju kao poticaj za stvaranje *pozitivnoga odnosa prema učenju*. Kako suradničko učenje podrazumijeva istraživački pristup nastavi, razmjenu i uvažavanje mišljenja, donošenje odluka te rješavanje problema, tako ispitanice smatraju da učenici učeći u suradničkim skupinama imaju prilike za *kritičko i kreativno mišljenje*. S obzirom na to da se kritički i kreativno promišljati može jedino u okružju u kojem se učenike redovito dovodi u situacije u kojima procjenjuju svoj rad i rad drugih te osvještavaju proces učenja bez straha od neuspjeha i omalovažavanja, učiteljice ističu da se učenjem u suradničkim skupinama stvara i *ugodno radno ozračje*. Sve prethodno navedeno ne događa se samo po sebi; organizacija učinkovitog suradničkog učenja složen je proces koji od učitelja zahtijeva umješnost i znanje te dulje vrijeme za pripremu i provedbu nastave. Ipak, dobro promišljena organizacija rada učenika u skupinama omogućuje i *učiteljevo rasterećenje* jer u suradničkom učenju učenici preuzimaju odgovornost za proces učenja, a učitelj napušta svoju do tada dominantnu ulogu predavača i najvažnijeg izvora znanja.

ZAKLJUČAK

Rezultati ovog istraživanja su pokazali da učitelji razredne nastave uglavnom primjenjuju suradničko učenje nekoliko puta mjesečno što nije dovoljno jer je za kvalitetnu realizaciju suradničkog učenja nužno redovito učenike uključivati u takav oblik rada. Primjena suradničkog učenja najčešća je u nastavi prirode i društva te tjelesne i zdravstvene kulture, odnosno u predmetima koji svojim sadržajem i nastavnim zadaćama daju najviše mogućnosti za rad u suradničkim skupinama. Očito je da ispitanice prepoznaju prednosti koje taj suvremeni oblik rada ima, a uzroke njegove nedostatne zastupljenosti treba tražiti u čimbenicima koji učitelje ograničavaju u njegovoj primjeni, prije svega u materijalnim uvjetima rada. Poboljšani materijalni uvjeti kao i bolja organizacija vremena pripreme i provedbe nastave zasigurno bi doprinijeli češćoj primjeni suradničkog učenja u razrednoj nastavi. Pritom se ne smije izostaviti ni potreba educiranja učitelja za primjenu tog oblika rada kako bi ga znali kvalitetno planirati, organizirati i provesti.

LITERATURA

- Arends, R. I. (1991.), Learning to teach. New York: McGraw-Hill
- Armstrong, T. (2006.), Višestruke inteligencije u razredu. Zagreb: Educa
- Bognar, L. (2006.), Suradničko učenje u sveučilišnoj nastavi. Život i škola, 15-16 (1-2), 7-16.
- Cohen, E. G. (1994.), Designing Groupwork: Strategies for Heterogeneous Classroom. New York: Teachers College
- Cota Bekavac, M. (2002.), Istraživanja suradničkog učenja. Napredak, 143 (1), 32-40.
- Gardner, H. (2005.), Disciplinarni um: obrazovanje kakvo zaslužuje svako dijete: s onu stranu činjenica i standardiziranih testova. Zagreb: Educa
- Johnson, D. W., Johnson, R. T. i Smith, K. A. (1991.), Increasing College Faculty Instructional Productivity. ASHE-ERIC Higher Education Reports, No 4, ED347871
- Jukić, T. (2008.), Problemi u vrjednovanju suradničkog učenja. Zbornik radova znanstveno-stručnog skupa 6. dani osnovne škole Splitsko-dalmatinske županije: Prema kvalitetnoj školi, Ivon, H. (ur.), Filozofski fakultet Sveučilišta u Splitu i HPKZ Ogranak Split, 253-261.
- King, P. E. i Behnke, R. R. (2005.), Problems associated with evaluating student performance in groups. College Teaching, 53 (2), 57-61.
- Klippert, H. (2001.), Kako uspješno učiti u timu: zbirka praktičnih primjera. Zagreb: Educa
- Manning, M. L. i Lucking, R. (1991.), The What, Why and How of Cooperative Learning. Social Studies, 82 (3), 120-124
- Nastavni plan i program za osnovnu školu (2006.), Zagreb: MZOŠ
- Peko, A., Sablić, M. i Livazović, G. (2006.), Suradničko učenje u mlađoj školskoj dobi. Život i škola, 15-16 (1-2), 17-28.
- Slavin, R. E. (1983.), An introduction to cooperative learning. New York: Longman
- Smagorinsky, P. i Fly, P. K. (1993.), The social environment of the classroom: A Vygotskian perspective on small group process. Communication Education, 42, 159-171.
- Starko, A. (2005.), Creativity in the Classroom: Schools of Curious Delight. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates
- Taylor, R. (1989.), The potential of smallgroup mathematics instruction in grades four through six. Elementary School Journal, 89, 633-642.
- Temple, C., Meredith, K. i Steele, J. L. (1998.), How children learn: A statement of first principles. Geneva
- Vik, G. N. (2001.), Doing more to teach teamwork than telling students to sink or swim. Business Communication Quarterly, 64, 112-119.
- Willis, M. i Kindle Hodson, V. (2004.), Otkrijte stil učenja Vašeg djeteta: svako dijete uči na sebi jedinstven način – ovdje je ključ kako da svatko od njih uči uspješno. Lekenik: Ostvarenje

COOPERATIVE LEARNING IN CLASS TEACHING

Abstract: The aim of this research was to examine how often and in what classes teachers use the cooperative learning method, as well as what they consider to be the limiting factors for its implementation. 50 class teachers were asked to fill in a questionnaire designed for the purpose of this research. The results obtained indicated the low rates of using cooperative learning, as well as its different distribution across different classes. Furthermore, it appears that of all factors that limit the implementation of cooperative learning, the most limiting one was the availability of material resources.

Key words: cooperative learning, class teaching, limiting factors for cooperative learning.

Author: mr. sc. Ina Reić - Ercegovac, asistentica, Odsjek za Učiteljski studij, Filozofski fakultet u Splitu,

Tonća Jukić, asistentica, Odsjek za pedagogiju, Filozofski fakultet u Splitu

Review: Život i škola, br. 20 (2/2008.), god. 56, str. od 69. do 80.

Title: Suradničko učenje u razrednoj nastavi

Categorisation: prethodno priopćenje

Received on: 15. listopada 2008.

UDC: 371.311.4

371.311.5

Number of sign (with spaces) and pages: 24.414 (: 1800) = 13,563 (: 16) = 0,847